

Õiguskantsler

Teie 24.11.2021 nr

Meie 22.12.2021 nr 6-1/212280/2108719

Täitemenetluse lõpetamine täitedokumendist tuleneva nõude täitmise aegumise tõttu

[ ]

Pöördusite õiguskantsleri poole murega, et seadusmuudatuste tõttu on võlgnikul võimalik esitada kohtutäiturile avaldus täitemenetluse lõpetamiseks nõude täitmise aegumise tõttu ning seeläbi vabaneda talle esitatud nõuetest. Sissenõudjal ei ole mingit võimalust takistada nõude täitmise aegumist ning nii ei ole tal ka lootust kätte saada väljamõistetud hüvitist kurjategijate tekitatud varalise kahju eest.

Mõistan, et Teie õiglustunne võib olla riivatud. Täitesüsteem peab kaitsma võlausaldaja õigusi ja toetama ennekõike nõude täitmist. Nõude täitmise aegumine on võlausaldaja jaoks äärmiselt ebasoodne ja ebaõiglane tagajärg, sest seeläbi kaotab ta võimaluse, et tema õigustatud nõue võlgniku vastu rahuldatakse. Kohtutäiturile täitemenetluse lõpetamise avalduse esitamise võimalust ning kohtulahendiga tunnustatud nõude või muust täitedokumendist tuleneva nõude täitmise aegumistähtaegu pole siiski põhjust pidada põhiseadusega vastuolus olevaks (täitemenetluse seadustiku § 48¹, tsiviilseadustiku üldosa seaduse § 157 lõiked 1 ja 1¹).

Põhiseaduse §-des 14, 15 ja 32 kohaselt on riigil kohustus luua eelkõige võlausaldajate omandipõhiõiguse kaitseks toimiv täitesüsteem ja tagada, et konkreetses asjas oleks võimalik korraldada täitemenetlus (Riigikohtu üldkogu 25.01.2018 osaotsus nr [2-15-17249](#), punktid 70 ja 79). Täitemenetluse peamine eesmärk on sissenõudja nõude rahuldamine võimalikult tõhusalt ja kiiresti. Samas peab täitesüsteem tagama, et ka võlgniku huve arvestatakse (Riigikohtu 22.12.2003 määrus nr [3-2-1-147-03](#), p 11). Riigikogul on avarad võimalused otsustada, kuidas täitesüsteemi kujundada.

Täitedokumendi täitmise menetlus ning võlgniku, sissenõudja ja kohtutäituri õigused ja kohustused on sätestatud [täitemenetluse seadustikus](#) (TMS). Kohtutäituri üldised täitemenetluse läbiviimise kohustused on sõnastatud TMS §-s 8. Selle paragrahvi kohaselt peab kohtutäitur tarvitusele võtma kõik seadusega lubatud abinõud täitedokumendi täitmiseks, koguma täitemenetluseks vajalikku teavet ning selgitama täitemenetluse osalistele nende õigusi ja kohustusi. Seega tuleb kohtutäituril teha kõik võimalik, et võlgnik täidaks täitedokumendi.

Kohtutäituri käsutuses on mitu kiiret ja tõhusat meetet, millega ta saab sundida võlgnikku oma kohustust täitma. Kohtutäituril on võimalik võlgniku sissetulek ja pangakonto arestida (TMS

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

§ 111 jj, § 130 jj) ning võlgniku vallas- ja/või kinnisvara arestida ja müüa (TMS § 52 jj). Kui võlgnikule kuulub osalus osaühingus, siis on seegi võlgnikule kuuluv vara, mida kohtutäitur saab arestida ja avalikul enampakkumisel müüa (TMS § 125). Täitedokumendi täitmine ei pruugi alati õnnestuda. Eelkõige siis, kui võlgnik on teinud kõik selleks, et kohtutäitur ei saaks seaduslike võimaluste piirides teda täitma sundida ega vara arestida, näiteks kui ta on vältinud igasuguse vara soetamist enda nimele ning legaalselt töötamist.

Võlausaldaja nõue peaks täidetama tõhusalt ja kiiresti ning täitemenetlus ei peaks kestma aastaid. Üldinimlikel kaalutlustel on Riigikogu pidanud õiglaseks piirata kohtutäiturite tegevust täitemenetluse läbiviimisel ning on seetõttu näinud ette mitmeid sätteid võlgniku õiguste kaitseks. Võlgnike huvide kaitseks on reguleeritud ka nõuete täitmise aegumist. Aegumist reguleerivate sätete eesmärk on tagada õigusrahu, õiguskindlus ja käibekindlus. Võlgnik ei pea aastakümneid seisma silmitsi nõuetega, mida ei ole õnnestunud pikka aega täita. Siiski on oluline teadvustada, et nagu kõik võlgniku kaitseks loodud võimalused on ka nõude aegumine sissenõudjale ebasoodne. Nõude aegumise korral jääb sissenõudja nõue temast sõltumatutel asjaoludel väiksemas või suuremas ulatuses täitmata.

Kohtuotsusega tunnustatud nõue või muust täitedokumendist tulenev nõue aegub kümne aasta jooksul ([tsiviilseadustiku üldosa seaduse](#) (TsÜS) § 157 lg 1). Seda aegumistähtaega võib pidada asjakohaseks. Selline regulatsioon kehtib alates 05.04.2011. Enne seda (alates 01.07.2002) oli kohtuotsusega tunnustatud nõude või muust täitedokumendist tuleneva nõude aegumistähtaeg 30 aastat. Riigikogu võib kaalukatel asjaoludel varem kehtestatud põhiõiguse ja -vabaduse piiranguid muuta, tehes need isiku jaoks soodsamaks või ebasoodsamaks.

2010. aastal TsÜS § 157 lõiget 1 muutes leidis Riigikogu, et 30-aastane aegumistähtaeg koos aegumise katkemise regulatsiooniga (TsÜS § 159) on võlgniku jaoks ilmselgelt ebaproportsionaalselt pikk. Seega otsustati lühendada aegumistähtaega kümne aastani (vt võlgade ümberkujundamise ja võlakaitse seaduse eelnõu ([743 SE](#)) seletuskiri). Võlausaldaja õiguste kaitseks tasakaalustas Riigikogu aegumistähtaja olulist lühenemist üleminekuperioodi kehtestamisega (vt [võlaõigusseaduse, tsiviilseadustiku üldosa seaduse ja rahvusvahelise eraõiguse seaduse rakendamise seaduse](#) (VÕSRS) § 9 lg 4). Enne 01.03.2011 tekkinud aegumata nõuetele hakkas alates 01.03.2011 kulgema kümne aasta pikkune aegumistähtaeg, mille jooksul oli võlausaldajal võimalik teostada täitedokumendist tulenevaid õigusi (vt Riigikohtu 17.10.2013 otsus nr [3-2-1-116-13](#), p-d 12 ja 13).

2018. aastal otsustas Riigikogu võlausaldaja õiguslikku positsiooni mõne nõude osas oluliselt parandada. Kahju õigusvastasest tekitamisest tulenevate nõuete ja kriminaalmenetluse raames esitatud tsiviilhagi alusel väljamõistetud nõuete aegumistähtajaks kehtestati 20 aastat (TsÜS § 157 lg 1¹). Selline regulatsioon vastab kindlasti paremini ühiskonna õiglustundele ja seab rohkem esiplaanile kahju kannatanud võlausaldaja huvid (vt ka [tsiviilseadustiku üldosa seaduse ning võlaõigusseaduse, tsiviilseadustiku üldosa seaduse ja rahvusvahelise eraõiguse seaduse rakendamise seaduse muutmise seaduse eelnõu](#) ([627 SE](#)) seletuskiri). 20-aastast aegumistähtaega kohaldatakse alates 01.07.2019 jõustunud kohtuotsustest, kohtulikust kokkuleppest või mõnest muust täitedokumendist tulenevatele nõuetele (VÕSRS § 9 lg 5).

2021. aasta aprillis aegus suur osa enne 2011. aasta aprilli jõustunud täitedokumentidest tulenevaid eraõiguslikke nõudeid. Sellest tulenevalt otsustas Riigikogu kohtute töökoormuse vähendamiseks lihtsustada täitemenetluse lõpetamist nõude aegumise tõttu ning muuta menetlus võlgniku jaoks odavamaks (vt täitemenetluse seadustiku ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (315 SE) [seletuskiri](#)). Riigikogu andis kohtutäiturile võimaluse tsiviilnõudes täitemenetlus täitmise aegumise korral lõpetada. Ühtlasi andis Riigikogu võlgnikule õiguse

pöörduda kohtutäituri poole ja taotleda menetluse lõpetamist (vt TMS § 48¹). Seni kehtinud seaduse kohaselt tuli võlgnikul esitada tsiviilnõuete aegumise tõttu täitemenetluse lõpetamiseks maakohtule hagi ja taotleda sundtäitmise lubamatuks tunnistamist. Menetluskorra muutmist ei saa Riigikogule ette heita, kuna Riigikogu otsustab, mis tingimustel ja millises menetluskorras (kohtuvälises menetluses, hagimenetluses või hagita menetluses) on võimalik täitemenetlus lõpetada (sh aegumise tõttu).

Kui kohtutäitur oli konkreetse täitedokumendi täitmisel tegevusetu või ei kasutanud kohaseid meetmeid täitedokumendi täitmiseks, siis on võimalik nõuda kohtutäiturilt kahju hüvitamist. Kohtutäitur vastutab oma ametitegevuse käigus süüliselt tekitatud kahju eest riigivastutuse seaduses sätestatud alustel ja ulatuses. Sellised kahju hüvitamise vaidlused lahendatakse kohtus tsiviilkohtumenetluse korras ([kohtutäituri seaduse](#) § 9, Riigikohtu 30.01.2019 otsus nr [2-17-8492](#), p 13 jj).

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Kristel Lekko 693 8404
Kristel.Lekko@oiguskantsler.ee